

Realdania

cabi

JYSKE BANK

VEJLEDNINGSMATERIALE

Erfaringer og anbefalinger til kommende
"Kloge Hænder"-projektuger

Indhold

1	Introduktion	3
2	Kort om Kloge Hænder	3
3	Faser i Kloge Hænder-projekter.....	4
	Fase 1: Opstart og rammesætning af projektet	4
	Fase 2: Idégenerering og aktiviteter før håndværksugen.....	6
	Fase 3: Planlægning af byggeproces og håndværksugen	8
	Fase 4: Fernisering og opfølgende aktiviteter.....	9

1 Introduktion

I dette vejledningsmateriale præsenteres erfaringer og anbefalinger til gennemførelse af skole-virksomhedsprojekter, hvor skoler og håndværksvirksomheder samarbejder om at lave en håndværks-uge for folkeskoleelever i 7.-8. klasse. Erfaringerne og anbefalingerne bygger på tre pilotprojekter (se bilag 1-3), der blev gennemført ifm. Projekt "Kloge Hænder – Flere unge skal vælge håndværkervejen".

Projektet, der finansieres af Realdania, er udviklet af Jyske Bank, der også har været projektleder. Cabi har sammen med Jyske Bank udarbejdet vejledningsmaterialet som en del af en tværgående erfaringsopsamling på projektet.

Projektets formål er at give folkeskoleelever mulighed for prøve kræfter med håndværksfag og at påvirke flere af eleverne direkte til at vælge en erhvervsuddannelse efter folkeskolen. Målet med vejledningsmaterialet er at samle og formidle den konkrete viden, der er skabt i pilotprojekterne. Den handler om, hvordan en succesfuld og effektiv gennemførelse af projekterne kan foregå. Materialet er fordelt på fire projektfaser og indeholder en række gode råd, overvejelser, tips og opmærksomhedspunkter. Materialet er målrettet tovholdere og andre, der har ansvaret for at gennemføre fremtidige projekter.

2 Kort om Kluge Hænder

Idéen bag Kluge Hænder er, at udvalgte skoler og elever i 7.-9. klasse i skoletiden deltager i en håndværksmæssig forskønnelse eller forbedring af et lokalområde eller en bygning, som kommer de unge og lokalmiljøet til gavn.

Det håndværksmæssige arbejde foregår hen over 1-2 uger. I ugerne arbejder de unge i praksis med forskellige håndværksdiscipliner under kyndig vejledning af håndværksmestre, faglærere og erhvervsskoleundervisere. Samtidig bliver de unge inddraget i projektets læring og opgaveløsning, både inden og efter den praktiske gennemførelse.

Projektet fokuserer på praksiskompetencer og på læring om håndværksfag som karrierevej. Der bliver også lagt op til læring på tværs af forskellige grundskolefag, hvor løste arbejdsopgaver kobles til eksisterende læringsmål og fag. Fx geometri i matematikfaget og kommunikation i danskfaget. På den måde bliver teoretisk læring omsat til praktisk og brugbar viden.

Karrierelæring indgår som en vigtig del af projektforløbet og opfølgningen. Der arbejdes med at tydeliggøre over for både elever og forældre, hvilke praksiskompetencer eleverne får gennem projektet. Forløbet kan også indeholde lokale virksomhedsbesøg.

For hvert Kluge Hænder-projekt etableres et lokalt partnerskab mellem relevante lokale aktører (virksomheder, kommune, skoler mv.). Der bliver nedsat en projektgruppe, der står for den praktiske gennemførelse af projektet. Projektgruppen skal have en lokal tovholder, der er forankret i kommunen eller skolen.

Projektgruppen består af:

- Skoleleder, der kan have det overordnede ansvar og fordele timer og ressourcer
- Skolelærerne for den pågældende klasse, som kan være tovholdere. Lærerne kan stå for formidling og idégenerering, indhente samtykkeerklæringer mv.
- Virksomheden, der kan deltage i indledende møder og bidrage under selve håndværksugen. Fx kan virksomheden stille lærlinge og byggeledere til rådighed og evt. bidrage med sikkerhedsudstyr, maskiner mv.
- Den lokale tovholder, fx forankret i kommunen eller på skolen.

3 Faser i Kloge Hænder-projekter

Planlægning og gennemførelse af Kloge Hænder-projekter følger fire faser. Resten af materialet er organiseret efter disse fire projektfaser. Til hver fase gives eksempler på aktiviteter samt en række anbefalinger i form af gode råd, overvejelser, tips og opmærksomhedspunkter. Disse er baseret på erfaringer fra pilotprojekterne.

Fase 1: Opstart og rammesætning af projektet

Eksempler på aktiviteter

- Nedsættelse af lokalt partnerskab og lokal projektgruppe
- Udvælgelse af lokal tovholder
- Udvælgelse af klasse og involverede skolefag, herunder bestemmelse af læringsmål
- Bestemmelse af projektets overordnede aktivitets- og tidsplan
- Orientering til elever og forældre (se bilag 4).

Anbefalinger

- **Planlæg projektet i god tid.** Erfaringerne fra pilotprojekterne peger på, at planlægningen af projektet bør ske allerede i forårssemesteret, når projektet skal afholdes i det efterfølgende skoleårs efterårssemester. Det gør det også muligt for skolen at tænke projektet ind i skoleårets aktiviteter og lærerteamets årsplan.

- **Overvej, om projektet kan planlægges i skolens emneuge.** Lærernes tid kan være lettere at planlægge og fordele til projektet, hvis det afholdes i en emne-/temauge.
- **Fastsæt mål og succeskriterier for jeres projekt.** Vær opmærksom på, at projektet gerne skal gøre en forskel for eleverne. Er det eksempelvis praktiske eller kreative kompetencer, der vægtes højest? Og hvor stort skal fokus være på at løfte klassens fællesskab?
- **Inddrag UU allerede ved opstart i 8. klasser.** Tidlig inddragelse af UU kan sikre, at projektet og aktiviteterne i UU-regi kommer til at supplere hinanden og skabe en rød tråd. Fx kan UU-vejlederen i håndværksugen tage én gruppe elever ind til en snak om uddannelses- og karrieremuligheder, mens en anden gruppe arbejder praktisk med projektet. UU kan også være med til at planlægge besøg på og uden for skolen samt sikre, at samarbejdet med virksomhederne fortsætter efter projektet. Overvej i samråd med UU, om en faglærer fra den lokale erhvervsskole kan tænkes ind i projektet og evt. hjælpe til i håndværksugen.
- **Skab tidligt klarhed om formål og roller.** Lav et materiale, der kort skitserer projektets formål, og hvad der konkret forventes af projektets deltagere (se bilag 5).
- **Skab overblik over ressourcebehov tidligt.** Lav et budget, der skal understøtte forventningsafstemningen om, hvad projektets aktører forventes at bidrage med af arbejdstimer og evt. materialer. Overvej, om leverandører af materialer eller byggemarkeder kan tænkes ind som sponsorer, så omkostningerne fordeles på flere.
- **Brug lærerne i processen med at fastlægge projektets fokus og den klasse, der skal deltage.** Erfaringerne fra pilotprojekterne taler for, at projekterne kan fungere godt i 7. og 8. klasser. De enkelte lærere kender deres elever. Lærerne bør derfor fra start være med til at sikre overensstemmelse mellem projektets fokus og de elever, der skal deltage.
- **Tænk projektet ind i flere fag/læringsmål.** I pilotprojekterne er det primært læringsmål i matematik, design/innovation og dansk, som er brugt i elevernes almindelige undervisning sideløbende med idégenerering og gennemførelse af mini-projektet. Erfaringen er, at projekterne skaber stor værdi, når teori omsættes til noget praktisk.

Inspirationsmateriale fra pilotprojekterne:

- Bilag 4 – Intro til forældre i 7. klasse
- Bilag 5 – Eksempel på rolle- og ansvarsfordeling i projektets faser.

Fase 2: Idégenerering og aktiviteter før håndværksugen

Eksempler på aktiviteter

- Inddragelse af elever i idégenerering
- Præsentation af elevernes idéer for byggelederen
- Udvælgelse af håndværksprojekt(er)
- Opmåling af materialer
- Rundvisning med elever på byggeplads
- Klassebesøg fra relevant branche.

Anbefalinger

- **Fastlæg formål og ambitionsniveau på forhånd.** Byggelederen og lærerne bør på forhånd overveje ambitionsniveauet og temaer, der kan være relevante for klassen. Fx kan de tage stilling til, om fokus mest skal være på innovative/kreative kompetencer over for praksiskompetencer, eller om klassens fællesskab vejer tungere end teknisk ambitiøse projekter.
- **Overvej, om eleverne kan inddrages i idéudviklingen.** Eleverne får indsigt i en ægte udviklingsproces fra idéstadiet til det færdige produkt, hvis de bliver inddraget i udvælgelsen af det konkrete byggeprojekt. Det giver også eleverne medbestemmelse over, hvad de skal bygge, og kan bidrage til elevernes ejerskabsfølelse til projektet. Vær opmærksom på, hvor omfattende en proces projektets budget tillader. Inddrag elevernes lærere i vurderingen af, hvilken idégenereringsproces der passer til klassen. I pilotprojekterne er der afprøvet tre typer af processer:
 1. **En større idéudviklingsproces** som i pilotprojektet på Havdrup Skole (se mere i bilag 1). Her udpegede skolen et areal til håndværksprojektet, og eleverne udviklede og modellerede forslag til byggeprojekter i ugen op til håndværksprojektet. Som afslutning præsenterede eleverne idéerne for byggelederen. Byggelederen udvalgte det bedste forslag ved en udbudsrunde. Erfaringen fra Havdrup Skole er, at denne proces fungerer godt, men at den kræver mange ressourcer af både lærere og virksomhed.
 2. **En mindre idéudviklingsproces** som ved pilotprojektet på Lundehusskolen (se mere i bilag 2). Her udpegede skolen et areal omkring en bålplads, og eleverne gennemgik på en halv dag en todelt idégenereringsproces. Først blev eleverne bedt om at forholde sig til, hvilke værdier de gerne ville forbinde projektet med. Derefter hvilke konkrete resultater de gerne ville have ud af projektet. Også her blev processen afsluttet med en præsentation af idéerne for byggelederen, der udvalgte de bedste

idéer til det endelige byggeprojekt. Erfaringen fra Lundehusskolen er, at denne proces fungerer godt og er effektiv.

3. **Ingen idégenereringsproces** som ved pilotprojektet på Amagerbroskolen (se mere i bilag 3). Her havde skolen på forhånd bestemt byggeprojekterne, fordi der i forvejen var nogle konkrete opgaver, der skulle løses. Elevernes indflydelse på projektet var begrænset til farvevalg og mønsterdesign i forbindelse med maling og udsmykning af byggeprojektet. Erfaringen fra Amagerbroskolen viser, at eleverne ikke gav udtryk for mangel på ejerskab over projektet, selvom de ikke havde været en del af idégenereringsprocessen.
- **Skab fokus på at nå frem til et realistisk projekt.** Erfaringen viser, at det fungerer rigtig godt, når entreprenørvirksomheden får elevernes idéer præsenteret af eleverne selv og kan spørge ind til overvejelser om materialer, håndværk og realiserbarhed. Præsentationen kan fungere som en slags udbudsproces, hvor byggelederen udvælger det/de vindende projektidéer. Undervejs i elevernes idéudvikling kan det være godt at have billeder til inspiration og konkrete idéer klar, hvis processen går lidt i stå, og eleverne har svært ved at blive konkrete og realistiske nok. Lundehusskolen arbejdede med en bålplads, og her havde man fx googlet og printet billeder ud af udemøbler lavet af euro-paller, højbede mv. til inspiration (bilag 2).
- **Aktiver klassens kreative og praktiske kompetencer gennem modellering.** På Havdrup Skole lavede eleverne i et mini-projekt en prototype af deres idé til selve byggeprojektet. Erfaringen var, at det gav de elever, der måske er knap så boglige, mulighed for at bruge andre kompetencer. En konkret tidsplan og overvejelser om inddragelse af læringsmål kan ses i case-beskrivelsen fra Havdrup Skole (bilag 1).
- **Inddrag eleverne i opmåling af materialer.** Eleverne får en bedre forståelse for, hvad der skal bruges af materialer til projektet, når de selv er med til at måle op. Særligt læringsmål inden for geometri i matematikfaget kan sættes i spil i denne proces.
- **Introducér eleverne til virkeligheden i håndværksfagene.** Arrangér fx en rundvisning på en byggeplads som introduktion både til projektet og til byggeriets mange fag. Det giver også mulighed for at snakke med eleverne om det at være og arbejde som håndværker. Hvis skolen selv er i gang med et byggeri, er det oplagt at lægge vejen forbi byggeriet. Adgang til et område, der normalt er lukket for eleverne, kan styrke deres motivation og give eleverne en oplevelse af at være særligt udvalgte. I kan også arrangere et klassebesøg med en relevant branche, der kan fortælle om sit fag og arbejde. I to af pilotprojekterne havde klasserne besøg af en arkitekt, hvilket var meget spændende for eleverne. Vær dog opmærksom på, at fagfolkene under rundvisning og besøg taler til eleverne i et sprog, de kan forstå.

Fase 3: Planlægning af byggeproces og håndværksugen

Eksempler på aktiviteter

- Detailplanlægning af dagene i håndværksugen
- Indkøb af materialer
- Forarbejde.

Anbefalinger

- **Lav en detaljeret tidsplan for håndværksugen.** Med en tidsplan for ugens aktiviteter, som indeholder delmål for processen, er det lettere at styre processen undervejs og sikre, at alle elever har nok praktisk arbejde at gå i gang med. Planen hjælper også med at få tænkt hele processen igennem og få gjort opgaver og aftaler konkrete.
- **Få tydelighed om roller og ansvar undervejs i håndværksugen.** Der bør aftales en tydelig rolle- og ansvarsfordeling mellem byggeleder, lærere og øvrige på byggepladsen (fx projektleder). Beslut på forhånd, hvem der er ansvarlig for hvilke opgaver, og hvem der har ret til at sætte de andre i gang med opgaver.
- **Lav aftaler om anskaffelse af byggematerialer, værktøj og sikkerhedsudstyr.** Alt indkøb af materialer skal være bestilt, eller der skal være en klar aftale om, hvem der bidrager med hvad, inden byggeprocessen går i gang. Til håndværksugerne skal der bruges sikkerhedsudstyr i form af sikkerhedssko, veste, hjelme samt evt. høreværn, beskyttelsesbriller mv.
- **Hold morgenmøder undervejs i ugen.** Start hver dag i håndværksugen med et morgenmøde, hvor byggelederen informerer eleverne om dagens opgaver. På den måde ved alle, hvad de skal nå i mål med hver dag.
- **Justér undervejs, og hav en "plan B" klar, hvis der opstår pauser for eleverne undervejs.** Udover praktiske opgaver kan planen fx indeholde, at eleverne laver deres egen pressemeddelelse, ligesom de i løbet af ugen kan forberede deres præsentationer og bidrage til planlægningen af den afsluttende fernisering. Eleverne skal tidligt i processen have forklaret, at selvom man i udgangspunktet er inddelt i grupper, er byggeprojektet én fælles opgave, hvor man hjælper hinanden på kryds og tværs.
- **Lærlinge kan aflaste byggelederen og være ambassadører for erhvervsuddannelserne.** I to af pilotprojekterne stillede virksomhederne med to lærlinge undervejs i håndværksugen (foruden byggelederen). Lærlingene kan aflaste byggelederen og fungere

som ambassadører for deres uddannelser. For lærlingene selv kan det også være en stor oplevelse at få muligheden for at lære fra sig.

- **Udpeg et hovedkvarter og værkstedsområde.** Overvej på forhånd, hvordan oprydning skal ske, og hvordan værktøj og materialer kan sikres fra udefrakommende. Et aflukket og overdækket område, som fx en parkeringskælder, fungerer godt som hovedkvarter. Her kan materialer og maskiner pakkes væk. Området kan også med fordel danne ramme om morgenmøder og debriefinger om eftermiddagen. Adgang til et overdækket område er også en stor fordel, hvis det skulle blive regnvejrr.

Fase 4: Fernisering og opfølgende aktiviteter

Eksempel på aktiviteter

- Fernisering
- Erhvervspraktikker
- Virksomhedsbesøg
- Ung-til-ung-rollemodeller.

Anbefalinger

- **Sæt eleverne i fokus ved ferniseringen.** Som afslutning på projektet afholdes en fernisering. Her får eleverne mulighed for at præsentere det, de har lavet, for deres familier og pressen. Sørg for, at eleverne kommer i fokus til ferniseringen, så fine taler ikke overtager scenen for meget. Sørg for at placere ferniseringen i et tidsrum, hvor det er muligt for forældrene at deltage. Advisér pressen i god tid, så projektet kan komme ud og leve i offentligheden efterfølgende.
- **Arrangér erhvervspraktikker.** Skolen kan stå for at arrangere erhvervspraktikker inden for de områder, eleverne har vist interesse for. Det giver eleverne mulighed for at komme ud og arbejde på virksomhederne og få et helt klart billede af, hvad det vil sige at arbejde med et håndværksfag.
- **Planlæg udflugter til arrangementer.** Det kan fx være til arrangementet ”DM i Skills”, som er det store årlige danmarksmesterskab for unge fra erhvervsuddannelserne. Her får eleverne mulighed for at opleve nogen, der er særligt gode til det, de laver. Eleverne kan altså få nogle forbilleder, som de gerne vil være ligesom.

- **Tag på virksomhedsbesøg.** Et virksomhedsbesøg kan give eleverne et godt billede af, hvad det vil sige at arbejde ude i en specifik virksomhed. Fx kan en rundvisning være en øjenåbner for, hvad de forskellige ansatte laver i virksomheden, og give de unge inspiration til, hvad de gerne selv vil arbejde med.
- **Invitér til besøg i klassen.** Lad fx unge, der er ude i branchen, komme forbi og fortælle om deres arbejdsliv og skildre en for dem typisk arbejdsdag. Når unge kommer og fortæller, hvad de laver, kan eleverne få nogen at spejle sig i. I kan også invitere én fra en virksomhed, der skal komme og fortælle om ansættelsesforhold, projekter mv. Besøg i klassen kan både arrangeres i samarbejde med virksomheder og/eller erhvervsskoler.